

İNTİHAR EYLEMLERİ: KAVRAMSAL, TARİHSEL VE MOTİVASYONEL BİR BAKIŞ

İzzet KONCAGÜL*

ÖZET

İntihar eylemleri, terörizmin kendisi kadar geçmişe götürülebilecek olmasının yanında özellikle 21. yüzyılda gelişen teknolojiye ve küreselleşmeden yararlanmakta ve terör örgütlerinin kullandığı yöntemler arasında kendisine yer bulmaktadır. Asya, Ortadoğu, Amerika ve dünyanın birçok bölgesinde yer alan terör örgütleri amaçları doğrultusunda intihar eylemi yöntemini kullanmaktadır. Farklı coğrafyalarda yer alan ve farklı motivasyon kaynaklarına sahip olan terör örgütlerinin intihar eylemi yöntemini benimsemesindeki nedenler farklılık gösterebilmektedir. İntihar eylemlerinin nedenleri bireysel, örgütsel ve çevresel düzeyde analiz edilebilmektedir. Yapılacak olan çalışmada intihar eylemi kavramının literatürdeki tartışmasına yer verilecek, tarihten örneklerle süreç içerisindeki değişimi ele alınacak ve son olarak nedenleri üç farklı düzeyde analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: *Güvenlik, Terör, Terörizm, İntihar Eylemleri, Terör Örgütleri.*

SUICIDE ACTS: A CONCEPTUAL, HISTORICAL AND MOTIVATIONAL OVERVIEW

ABSTRACT

Besides the fact that suicide act can be taken back to the past as much as terrorism itself, it takes advantage of the developing technology and globalization, especially in the 21st century and finds its place among the methods used by terrorist organizations. Terrorist organizations in Asia, the Middle East, America and many parts of the world use the suicide method for their purposes. The reasons why terrorist organizations, which are located in different geographies and have different motivation sources, adopt the act of suicide method may differ. The causes of suicide actions can be analyzed at the individual, organizational and environmental levels. In the work to be done, the concept of suicide act will be discussed in the literature, its change in the process will be discussed with examples from history and finally its causes will be analyzed at three different levels.

Keywords: *Security, Terror, Terrorism, Suicide Acts, Terror Organizations.*

* Araştırma Görevlisi, Milli Savunma Üniversitesi Alparslan Savunma Bilimleri ve Milli Güvenlik Enstitüsü Güvenlik Araştırmaları Anabilim Dalı, ikoncagul@kho.msu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7018-2968

Makale Başvuru Tarihi / Application Date: 28 Kasım 2022 / 28 November 2022

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date: 28 Aralık 2022 / 28 December 2022

GİRİŞ

Küresel çapta temel güvenlik problemlerinin başında gelen terörizm, küreselleşmenin ve teknolojinin gelişmesiyle beraber ulusal ve uluslararası güvenliği her zamankinden daha da tehdit eder bir hale gelmiştir. Söz konusu süreç içerisinde terör örgütlerinin siyasal amaçlarını gerçekleştirmek için bir araç olarak kullandıkları intihar yöntemi de oldukça dikkat çekmektedir. Asya, Ortadoğu, Amerika ve dünyanın birçok bölgesinde yer almış/alan terör örgütleri amaçları doğrultusunda intihar yöntemini kullanmıştır ve kullanmaktadır. Terörizmde olduğu gibi intihar eylemi alanında da kavramsal zorluklardan ve ihtilaflardan bahsetmek mümkündür. Anlaşmazlıklar daha çok “intihar eylemi” kavramının nasıl tanımlanacağı gibi temel sorularla başlamakta ve ayırt edici özelliklerinin ne olması gerektiği gibi sorularla devam etmektedir.

İntihar eyleminin yoğunluğu ve sıklığı zaman ve mekâna göre farklılıklar gösterse de yapılan çalışmalar intihar eylemini kullanan terör örgütlerinin artışta olduğuna ve bu saldırıların ölümcüllüğüne vurgu yapmaktadır. İntihar eylemi, eylemi gerçekleştiren teröristin kendini öldürmeyi ve halkın desteğini kaybetmeyi göze almasından dolayı terörizmin en uç noktasını temsil etmekte ve diğer terör saldırılarına göre daha çok korku ve panik yaratmaktadır (Pape, 2003, s. 345). İntihar eyleminin kökenleri Zealotlara kadar dayandırılabilir. Martin (2015, s. 402), modern intihar eylemlerinin 1980’lerde gerçekleştirilen saldırılardan sonra başladığını dile getirmektedir. Martin, 1979 yılında gerçekleşen İran İslam Devrimi ile beraber şehitlik kültürünün ülke dışına yayıldığını ve böylelikle Şiiler tarafından intihar yönteminin benimsendiğini savunmaktadır (Martin, 2015, s. 403). Söz konusu taktiğin terör örgütleri tarafından kullanılması Lübnan’dan Sri Lanka’ya kadar geniş bir coğrafyaya yayılmıştır.

İntihar eyleminin kavram tartışması kadar bu yöntemin altında yatan sebepler de önem arz etmektedir. Tarihteki örneklerden görüleceği üzere farklı motivasyona sahip terör örgütlerinin aynı yöntemi kullanması, intihar eyleminin başarı sağlayıp sağlamadığının sorgulanmasına ve bu yöntemin diğer terör örgütleri tarafından benimsenmesine neden olmaktadır. 1.yüzyılda Zelotların, 11., 12., ve 13. yüzyılda Haşhaşilerin, 19.yüzyılda

Narodnaya Volya'nın¹ ve yakın dönemde ise birçok terör örgütünün (özellikle PKK/Kürdistan İşçi Partisi, Tamil Kaplanları, El Kaide) intihar eylemi kullandığı görülmektedir. İntihar eyleminin bir diğer yanını ise bu yöntemin kullanılma nedenleri oluşturmaktadır. İntihar eyleminin kullanım nedenleri farklılık göstermekte ve bireysel, örgütsel ve çevresel nedenlere dayanabilmektedir. Bireysel nedenler daha çok psikolojik faktörlere (hırs, intikam vb.), örgütsel nedenler stratejik amaçlara (daha çok korku yaratma, devleti daha çok şiddet kullanmaya zorlamaya vb.) ve çevresel nedenler ise toplumlar tarafından oluşturulan mitlere, ekonomik zorluklara ve politik görüşteki farklılıklara ayrılabilir.

Yapılacak olan çalışmada intihar eyleminin literatürdeki tanım ve tartışmaları ele alınacak olup dar ve geniş olmak üzere iki farklı görüş üzerinden kavramsal değerlendirmeler yapılacaktır. Devam eden bölümde intihar eylemini kullanan terör örgütlerine değinilecek ve örnekler verilecektir. Son olarak intihar eyleminin motivasyon kaynakları, bireysel, örgütsel ve çevresel faktörler başlıkları altında değerlendirilecektir. Çalışma nitel araştırma tekniklerinden doküman incelemesi yöntemi ile yapılmıştır. Çalışma intihar eylemi ile ilgili genel bir kavramsal çerçeve sunmayı, tarihsel bağlamda nasıl değişip, geliştiğini ve altında yatan motivasyonları incelemeyi amaçlamaktadır.

1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL AÇIDAN TERÖRİZM VE İNTİHAR EYLEMLERİ

Etimolojik köken olarak Latince'ye dayanan terör ve terörizm kavramları "titremeye neden olma veya korkudan titreme" anlamı taşıyan terrere sözcüğünden türemiştir (Başeren, 2006a, s. 7). Terör kavramının siyasi bir terim olarak modern anlamda ortaya çıkması veya kullanılması ise Fransız Devrimi'ne dayanmaktadır. Söz konusu süreçte devrimci bir grup olan Jakobenlerin sistematik şiddet politikaları², hukuk ve siyaset alanlarında terörizm kavramının doğması ile sonuçlanmıştır (Öktem, 2011, s. 12).

Terör örgütlerinin, devletler, politikacılar, akademisyenler ve uzmanlar tarafından farklı şekilde ele alınıp değerlendirmeler yapılması, zaten üzerinde ortak görüşün olmadığı terörizm kavramının daha da

¹ Narodnaya Volya 19.yüzyılda Rusya'da aktif olan terör örgütüdür. Söz konusu terör örgütü 1881 yılında 2.Çar Alexandr'ı suikast eylemi ile öldürmüştür. Daha detaylı bir bilgi için bakınız: Chaliand, G. And Blin, A. (2007). The History of Terrorism: From Antiquity to Al Qaeda. University of California Press.

² Söz konusu dönem Reign of Terror/Terör Dönemi olarak da adlandırılmaktadır. Bu dönemde bir dizi katliam ve çok sayıda infaz gerçekleştirilmiştir. İnfazlarda kullanılan giyotin dönemin simgesi haline gelmiştir.

bulanıklaşmasına sebebiyet vermektedir. Devletlerin çıkarları bağlamında terör örgütlerini özgürlük savaşçısı şeklinde değerlendirmeleri ve terör örgütleri üzerinden ideolojilerini yaymaya çalışmaları ortak bir tanımın yapılmasının önüne geçmektedir. Bununla birlikte devletlerin kendi kurumlarının dahi farklı tanımlamalar yaptığı görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin kurumlarından olan Federal Soruşturma Bürosu'nun, İç Güvenlik Bakanlığı'nın ve Savunma Bakanlığı'nın terörizm tanımları farklılık göstermektedir (Hoffman, 2006, s. 31). Yaşanan soruna ek olarak terörizmin tarihi süreç içerisinde daha kötü bir anlam haline getirilmesi/gelmesi tanımın yapılmasındaki bir diğer engel olarak karşımıza çıkmaktadır. 19.yüzyılda yer alan terör örgütlerinin kendilerini terörist olarak adlandırdıkları görülürken, 20. yüzyıldan itibaren terörist veya terör örgütü kelimelerinden ziyade özgürlük veya bağımsızlık savaşçısı kavramları kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle 1920'li yıllardan sonra artan bağımsızlık mücadelesi sonucunda terörizm kavramına aşağılayıcı anlam yüklenmiştir (Hoffman, 2006, s. 16). Her ne kadar terörizmin tanımında ortak bir görüş sağlanamamış olsa da terörizmin sınıflandırmasını yapmak mümkündür. Tarihi süreç içerisindeki örnekler üzerinden sınıflandırma yapan Rapoport, terörizmi 4 dalgaya ayırmaktadır. Bu dalgaları, 1880-1920 anarşist, 1920-1960 anti kolonyal, 1960-1980 yeni sol ve 1980 sonrası dini dalga şeklinde sıralanmaktadır (Rapoport, 2008). Buna ek olarak terörizmi aşağıdan yukarıya ve yukarıdan aşağıya olmak üzere 2 başlık altında ele almakta mümkündür. Aşağıdan yukarıya terörizm, etnik ve milliyetçi, sol ve dini motivasyonlu olabilirken, yukarıdan aşağıya terörizm devlet terörizmi ve devlet destekli terörizmi içermektedir. Kavramsal sorunun yanında gerillaların terör örgütlerinin benimsedikleri yöntemleri benimsemesi yaşanan karmaşıklığı arttırmakta ve ortak bir görüş etrafında toplanılmasını zorlaştırmaktadır.

Günümüzde gerilla ve terörizm kavramlarının birbirleri yerine kullanılması ve terör örgütlerinin gerilla yöntemini, gerillaların ise terörizm yöntemini benimsemesi, bu kavramların yanlış değerlendirilmesine neden olmaktadır. Terörizm ve gerilla kavramlarının anlamları her ne kadar günümüzdeki terör örgütleri bağlamında bulanıklaşsa da bu kavramlar aynı anlamı taşımamaktadır. Gerilla savaşçıları, teröristlere kıyasla daha büyük askeri bir birimdir. Bununla birlikte düşman askeri kuvvetlerine saldıran, belirli bir toprak parçasına tutunan ve tutan, belirli bir coğrafi bölge ve halkı üzerinde bir dereceye kadar egemenlik iddia eden gerilla savaşçıları, terör

örgütlerinden ve terörizmden bu özellikle farklılık göstermektedir (Blin, 2016, ss. 31-32). Bununla beraber özellikle 21. yüzyılda yer alan terör örgütlerinin gerilla stratejisini benimsemeleri, belirli bir toprak parçasını kontrol etmeleri ve devletimsi bir yapıya bürünmeleri gerilla ve terörizm kavramlarının net bir şekilde ayrışmasını ya da tanımlanmasını zorlaştırmaktadır. Nitekim DAESH (Irak Şam İslam Devleti)'in devletimsi hareket ettiği, kontrol ettiği bölgelerdeki yerel nüfustan vergi topladığı ve sosyal hizmetler sağladığı da görülmektedir (Cronin, 2015). Ancak bu durum DAESH'in terör örgütü olduğu durumunu değiştirmemektedir. Gerilla ve terör örgütlerinin benzer yöntemleri kullanmaları, aynı oldukları anlamına gelmemektedir. Terör örgütlerinin toprak kontrol etmeye ve iktidarı ele geçirmeye çalışması terör örgütlerine gerilla özelliği kazandırmamaktadır. Bu noktada anlatılmak istenen terörizme meşru bir zemin yaratmak değil benzer yöntemleri benimseyebildiklerini göstermektir.

Wilkinson, terörizm ve politik şiddet kavramları arasında ayrıma gitmekte ve bu kavramların birbirleri yerine kullanılmasının uygun olmadığını değerlendirmektedir. Ancak Wilkinson, terörizmin sahip olduğu birtakım özellikler nedeniyle diğer şiddet biçimlerinden ayrıldığını da dile getirmektedir. Söz konusu özellikler şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Terörizm, aşırı ölçüde korku yaratmak için önceden tasarlanmaktadır,
- Siviller dahil rastgele veya sembolik hedefler seçilmektedir,
- Terörizm, toplumlar tarafından normal dışı olarak algılanmakta ve normları ihlal ettiği düşünülmektedir,
- Devletin, toplulukların veya belirli bir siyasi grubun politik davranışını etkilemek amacıyla kullanılmaktadır (Wilkinson, 2011, s. 4).

Başeren'e göre ceza hukuku bağlamındaki terörizm; siyasal içerikle donanmış, şiddet içeren bir hareketin ölüm gibi bir neticeyle milyonların davranışını etkilemesi, korkutularak yönetilmesidir (Başeren, 2006b). Demir, terörizmi sistematik, siyasi motivasyonu olan, şiddet içeren, toplum genelinde korku yaratan ve geniş bir izleyici kitlesine hitap etmeyi amaçlayan özellikleri bağlamında tanımlamaktadır (Demir, 2017, s. 76). Terörizmin tanımında ortak bir görüş olamayacağını belirten Jenkins, terörizmi bir tiyatroya benzetmektedir. Savunulan bu görüşe göre terörizmin amacı hedefi öldürmek değil, hedefi öldürerek belirli bir kitle üzerinde etki bırakmak ve bu hedef kitlenin izlemesini sağlamaktır (Jenkins, 2008, s. 22). Schmid ise terörizmin 250'den fazla tanımın yapıldığını belirtmektedir (Schmid, 2011, s. 39). Terörizm ile ilgili yapılan çalışmalar

çoğaltılabilmektedir. Yapılan değerlendirmelerde göz önüne alındığında terörizmin birtakım özelliklerinin olduğunu söylemek mümkündür. Bu özellikler ise şu şekilde sıralanabilmektedir:

- Politik bir amaç,
- Şiddet tehdidinin veya şiddetin mevcut oluşu,
- Şiddet eyleminin mağdur ötesindeki hedef kitlesi,
- Tanımlanabilir bir örgütlenme,
- Şiddetin faileri (devlet veya devlet dışı aktörler).

Terörizmin kökeni 1.yüzyılda yaşamış Zelotlar'a kadar götürülebilmektedir. Ancak çoğu terörizm çalışması siyaset bilimci David Rapoport'un terörizmi dalga yaklaşımı ile açıklayan çalışması ile ele almaktadır. Rapoport, modern terörizmin kökenlerini 1880'li yıllara katar götürmekte ve günümüze kadar gerçekleşen terör olaylarını ve terör örgütlerini dört dalga halinde incelemektedir. İlk iki dalganın yaklaşık olarak 40 yıl, üçüncü dalganın ise biraz daha kısa sürdüğünü belirten Rapoport, her dalganın farklı bağlamlardan etkilendiğini, bazı dalgaların iç içe geçebildiğini ve dalga yaşam süresi ile terör örgütlerinin yaşam sürelerinin uyuşmayabildiğini savunmaktadır (Rapoport, 2008, s. 37). Her nasıl şekilde ele alınırsa alınsın söz konusu süreçte terör örgütleri tarafından oldukça etkili ve yoğun biçimde kullanılan intihar eylemleri, terörizm kavramının kendisi ve tarihi süreç içerisindeki değişimi kadar tartışılmamaktadır. Terör örgütleri, siyasal amaçlarını gerçekleştirmek için birçok yöntemi kullanabilmektedir. Belki de bu yöntemler arasında en uç noktada yer alan intihar eylemi, ölümcüllüğü, etkisi, vahşeti ve korku yaratma etkisi nedeniyle birçok terör örgütü tarafından tercih edilmekte ve uygulanmaktadır. Bu bağlamda terörizmin kendisi kadar intihar eylemlerinin de incelenmesi önem arz etmektedir.

Terörizmde olduğu gibi intihar eylemlerinde de ortak bir görüş birliğine varmak oldukça zordur. Terörizmin tanımına ilişkin tartışmalar devam ettiği müddetçe intihar eylemlerine ilişkin tartışmalarında devam etmesi muhtemel gözükmektedir. Tam olarak ne tür saldırıların intihar eylemi olarak kabul edileceği üzerine de bir konsensusun olmadığı değerlendirilmektedir. İntihar eylemi teriminin kullanımıyla ilgili başka bir sorun ise tarihsel olarak intihar görevlerinin bir yöntem olarak sadece terörizm kampanyalarında değil, aynı zamanda konvansiyonel ordulara karşı askeri kampanyalar sırasında da kullanılmış olmasıdır. Örnek vermek gerekirse Japon Kamikaze pilotlarının kullandıkları yöntem, terör eylemi

olarak kabul edilmez çünkü söz konusu pilotlar düşmanla savaş halindeki bir hükümetin emriyle hareket etmektedirler. Benzer şekilde Vietnam Savaşı sırasında Kuzey Vietnamlıların ABD'ye karşı yaptıkları intihar saldırılarının terörizm olarak adlandırılıp adlandırılmadığı üzerine tartışmalar devam etmektedir (Mogdaham, 2006a, s.14). Dolayısıyla konvansiyonel ordular arasında yapılan savaşlardaki intihar eylemlerinin terörizm olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği tanım sorunun içerisinde kendisine yer bulmaktadır.

İntihar eylemi yerine, intihar saldırısı, intihar operasyonu veya intihar görevi terimlerini kullanan Pape, söz konusu terimlerin değer anlamında intihar eylemine göre tarafsız ve çok daha iyi bir seçim olduğunu belirtmektedir (Pape, 2005, s. 39). Bir diğer problem ise birden çok intihar eyleminin yakın bir zaman içinde gerçekleşmesinin tek mi yoksa birden fazla mı olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceğidir. Birden fazla kişinin patlayıcı cihazları patlatması durumunda intihar eylemi birden fazla olarak ele alınabilmektedir. Bazı durumlarda ise birden fazla şekilde gerçekleştirilen intihar eyleminin tek bir eylem olduğu savunulmaktadır. 15 ve 20 Kasım 2003 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilen intihar saldırılarının iki farklı saldırı mı yoksa tek bir saldırı şeklinde mi ele alınacağı üzerinde bir görüş birliği bulunmamaktadır. Benzer şekilde Kazablanka'daki 16 Mayıs 2003 tarihinde gerçekleştirilen intihar saldırıları İspanyol ve İtalyan restoranını, bir Yahudi mezarlığını hedef almıştır. Pape, bu saldırıların ayrı bir şekilde ele alınmasından ziyade tek bir saldırı şeklinde ele almaktadır (Pape, 2005). Örnekler üzerinden görüleceği gibi terör örgütlerinin gerçekleştirdikleri intihar saldırıları bazı durumlarda birden fazla olabilmektedir. Bu durum intihar eylemlerinin, saldırılar bağlamında ortak bir şekilde ele alınışını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle çalışmayı ele alan kişinin metodolojisi intihar eylemi ile ilgili vardığı sonucu etkilemektedir. İntihar eylemlerinde yakın zamanda gerçekleşen saldırıların bir veya birden fazla şeklinde ele alınması, söz konusu saldırılar ile ilgili verilerin farklılaşmasına sebebiyet vermektedir. Yakın zamanda gerçekleştirilen birden fazla saldırının tek bir intihar eylemi şeklinde ele alınması ile saldırı sayısına bağlı olarak ele alınması, aynı saldırının farklı veriler ile değerlendirilmesine neden olabilmektedir.

İntihar saldırısı (suicide attack) ve intihar bombacısı (suicide bombing) arasındaki kapsama dikkat çeken Mogdaham, tüm intihar bombacılarının aynı zamanda intihar saldırısı olduğunu ancak her intihar

saldırısının intihar bombacısı olmadığını belirtmektedir. Bununla birlikte 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'ye gerçekleştirilen saldırıların intihar bombalaması olmadığını, intihar saldırısı olduğunu dile getirmektedir. Daha açıklayıcı bir ifadeyle Mogdaham, intihar eylemi ile bunu gerçekleştirmek için kullanılan teknik arasında bir ayrıma gitmektedir (Mogdaham, 2006a, s. 16).

İntihar eylemini veya saldırılarını tanımlamak için kullanılan terimler arasında yer alan cinayet bombalaması (homicide bombing), failin bireysel ölümüne ve kendini feda etmesine odaklanılan intihar saldırısından ziyade, bombacının başkasını veya başkalarını öldürmesi/öldürmeye çalışması gerçeğine odaklanmaktadır. Bu nedenle söz konusu kavram intihar eylemini tarif etmekte yetersiz kalmaktadır. İntihar eylemi için tercih edilen bir başka kavram ise şehitlik operasyonları (martyrdom operations) olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu terim, El Kaide veya DAEŞ gibi radikal İslamcı terör örgütleri veya Filistin Halk Kurtuluş Cephesi, El Aksa Şehitleri Tugayları gibi daha seküler terör örgütleri tarafından da kullanılabilir. Bu noktadaki ayrım ise tanımın bu alanda çalışma yapan akademisyen, politikacı veya uzman tarafından değil bizzat eylemi gerçekleştiren örgüt tarafından yapılmasıdır. İntihar saldırısı, intihar eylemi, cinayet bombalaması, şehitlik operasyonları gibi farklı kavramlar bağlamında karşımıza çıkan intihar eyleminin dar ve geniş olmak üzere iki farklı şekilde tanımlandığını söylemek mümkündür.

2. İNTİHAR EYLEMLERİNİN DAR VE GENİŞ YORUMU

İntihar eylemi iki koşulun etkileşimi sonucunda ortaya çıkmaktadır: öldürme ve ölme isteği (Merari, 1998, s. 196). Genel olarak öldürme ve ölme eyleminin aynı anda gerçekleştiği varsayılmakla beraber çalışmanın ilerleyen bölümünde değinileceği üzere intihar eyleminin tanımı daha geniş yorumlanabilmektedir. Daha açık bir ifadeyle bazı tanımlamalarda öldürme ve ölme isteği arasında belirli bir zaman gecikmesine imkân veren açıklamalarda mevcuttur. Geniş ve dar yorumdaki farklılaşmaya rağmen intihar saldırısında öldürme eyleminin ve ölme eyleminin aynı görevin bir parçası olduğuna dair bir görüş birliği olduğunu söylemekte mümkündür. Herhangi bir yerde insanları bomba patlatarak öldüren bir terörist, yakalanması sonucu cezaevinde kendini öldürmesi, intihar eylemi çerçevesi içinde değerlendirileceği anlamı taşımamaktadır. Nitekim Almanya'da ortaya çıkan ve sol ideolojiden beslenen Kızıl Ordu Fraksiyonu terör örgütünün üyelerinden olan Andreas Baader ve Ulrike Meinhof hapisanede

intihar etmiştir. Ancak bu ölüm onların intihar eylemleri başlığı içinde değerlendirilmesine imkân vermemektedir. Aynı durum 1981 yılında cezaevinde açlıktan ölen Bobby Sands ve İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA)'nın diğer dokuz elemanı içinde geçerlidir. 2004 Madrid'de banliyö trenlerine düzenlenen saldırılarda, bombacıların intihar saldırıları planlamış oldukları düşünülse de söz konusu saldırılardan sağ çıkmayı amaçladıklarına dair görüşlerde bulunmaktadır. Mogdahan, Madrid saldırısında banliyö trenlerine bomba yerleştirmekle sorumlu olan teröristlerin, teknik olarak intihar amacıyla orada olmadığını vurgulamaktadır. Bu nedenle Madrid saldırılarını planlayanlar intihar eylemi olarak değerlendirilmemelidir (Mogdaham, 2006a, s. 17).

İntihar eyleminin tanımı genel olarak başarısı failin ölümüne bağlı olan saldırılar olarak ele alınmaktadır. İntihar eyleminin ölüm ön koşulunu gerektiriyor olması, belki de bu alanda yapılan tartışmaların başlangıç noktasını oluşturmaktadır. İntihar eyleminin tanımı ile ilgili iki düşünce okulunun olduğunu söylemek mümkündür. Bir grup akademisyene ve uzmana göre (Ganor, 2001; Bloom, 2005; Hafez, 2006) intihar eyleminin ön koşulu, failin ölmesi ya da en azından ölme şartıyla bu eyleme geçmesidir. İntihar eyleminin başarısını failin ölmesi koşuluna bağlayan düşünce biçimini dar yorum olarak değerlendirmek mümkündür. Schweitzer'e göre (2002, s. 78) intihar eylemi, *seçtiği hedefle birlikte kendini havaya uçurarak aktif ve kasıtlı olarak kendi ölümüne neden olan, kendinin farkında olan bir kişi tarafından gerçekleştirilen siyasi amaçlı ve şiddetli bir saldırdır. Failin ölümü, eylemin başarısının bir koşuludur.* Ganor (2001, s. 140) ise teröristin kendisini öldürmediği takdirde saldırının gerçekleşmeyeceğini belirtmekte ve bu nedenle intihar eyleminde failin ölüm koşulunun altını çizmektedir. Bu tür tanımlamalara göre 11 Eylül saldırıları, 2003 yılındaki Kazablanka'da gerçekleştirilen saldırılar, 2003 İstanbul bombalamaları intihar eyleminin örnekleri arasında yer almaktadır. Ancak bu tanıma göre 1994 yılında El Halil kentinde bulunan Garem'i İbrahim Camii'de Yahudi bir doktor olan Baruch Goldstein tarafından gerçekleştirilen katliam intihar eylemi tanımı içerisine girmemektedir. Çünkü Goldstein, saldırıyı gerçekleştirirken kendini öldürmemiştir. Saldırı sonrasında çevredeki insanlar tarafından linç edilerek öldürülmüştür.

Dar görüşün yanında geniş yorumu savunan akademisyen ve uzmanlar, intihar eyleminin başarısını failin başarısına bağlı kılmayan daha esnek bir tanım yapmaktadır. Pedahzur'a göre intihar eylemi, canlı olarak

geri dönme ihtimalinin neredeyse sıfır olduğunun bilincinde olan insanlar tarafından gerçekleştirilen şiddet eylemleri şeklinde tanımlanmaktadır (Pedahzur, 2005). Benzer bir durumu savunan Pape ise çoğu intihar saldırılarında saldırganın görevden sağ çıkmayı beklemediğini ve genellikle görevin başarıya ulaşması için ölmesinin gerektiği bir saldırı yöntemi kullandığını savunmaktadır (Pape, 2005). Merari'ye göre (1998, s. 192) intihar eylemi, kişinin terör eylemi gerçekleştirme sürecinde ölmeye hazır olması ile karakterize edilmektedir.

Dar ve geniş şekilde intihar eylemini ele alan akademisyen ve uzmanlar değerlendirildiğinde, dar şekilde yorumlayanların daha gerçekçi olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü, fail büyük olasılıkla ölümüyle sonuçlanacak bir saldırı girişiminde bulunsa dahi failin saldırıdan sağ kurtulması için belki çok küçük ama yine de gerçek bir şansı olduğunu ve hayatta kalabileceğini varsaymamamız gerekmektedir. İntihar eyleminde geniş yorumu tercih edenlerin bir diğer problemi ise failin saldırıda ölme niyetinin kesin olarak bilinmeyeceği gerçeği oluşturmaktadır. Teröristler intihar saldırılarından önce ölme niyetlerini belirtmiş olsalar bile bunun gerçekten kendi iradeleri sonucunda yapıldığını söylemek zordur. İntihar eyleminde zorlama veya baskı da mevcut olmakla birlikte bunu propaganda amacıyla da yapmış olabilmektedirler. Singh, geniş yorumun daha problemliliğini ve az da olsa hayatta kalma şansının düşük olması yüksek riskli görev olarak sınıflandırılabilir saldırılar ile intihar eylemi arasındaki çizgileri bulanıklaştırdığını belirtmektedir (Singh, 200, s. 539).

İntihar eylemi ile ilgili yapılan dar ve geniş tanım farklılaşması, bu alanla ilgili toplanan verilerinde farklılaşmasına neden olmaktadır. İntihar eylemindeki verilerin büyük tutarsızlık gösterdiğini savunan Mogdaham, intihar saldırıları veya eylemi ile ilgili yapılan veriler bir tanıma göre toplandı için veri kümelerinin, tanımı ele alış şekline göre değiştiğini belirtmektedir. Buna ek olarak intihar eyleminde gönüllü olarak intihar etme niyetinde olmayan veya teknik olarak kendini öldürmeyip başkaları tarafından öldürülen teröristlerinin hangi noktada yer alacağı bir diğer soru olarak karşımıza çıkmaktadır. Irak'ta araçlarla gerçekleştirilen intihar saldırılarında, sürücülerin saldırı sırasında öleceklerinin söylenmediği vakalar olduğu da görülmektedir. Bu durumda söz konusu saldırıların intihar eylemi çerçevesi içerisinde değerlendirilip değerlendirilmeyeceği dar ve geniş bakış açısına göre değişebilmektedir (Mogdaham, 2006a, ss. 19-20). Aynı şekilde Merari, 1980'lerde bomba yüklü araçlarla gerçekleştirilen

saldırıların birçoğunda sürücülerin öleceklerini bilmediklerini dile getirmektedir (Merari, 1998). Bu durumda sürücünün ölmesi görevin başarısı için gereken bir ön koşul olabilmekte ancak bunun intihar eylemi olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği sorunu devam etmektedir.

Bazı saldırı vakalarında intihar saldırısını gerçekleştiren kişilerin örgüt tarafından fiziksel veya psikolojik olarak baskı altına alındığı ve kendisini patlatması için zorlandığı değerlendirilmektedir. İntihar eyleminde saldırganın sağ çıkamaması, bu durumun sorgulanmasına da imkân vermemektedir. Çeçen isyancı kadınların ve Filistin'de yer alan bazı örgütlerde (Hamis, El-Aksa Şehitleri Tugayı ve Filistin İslami Cihat Örgütü) bulunan kadınların intihar saldırıları gerçekleştirmek için psikolojik ve fiziksel olarak baskıya maruz kaldıklarını vurgulamaktadır (Murphy, 2004; Martin, 2015, s. 404). Finn (2005) ise intihar saldırılarının yalnızca yüzde ikisinin başarılı olduğunu belirtmektedir. Bu açıdan bakıldığında ise başarısız girişimde bulunanların intihar eylemi içerisinde dahil edilip edilmeyeceği belirsizliğini korumaktadır.

Akademisyenlerin, uzmanların ve araştırmacıların terörizm tanımı üzerindeki anlaşmazlıkları göz önüne alındığında intihar eylemi üzerinde de uzlaşmaları mümkün gözükmemektedir. Dar tanımı savunanlara göre intihar eyleminde saldırganın veya failin ölmesi ön koşuldur. İntihar saldırısını gerçekleştiren teröristin ölümü ile kurbanların ölümü aynı anda gerçekleşmektedir. Geniş tanımı savunanlar ise failin veya saldırganın ölmeye yönelik istekliliğine ve niyetine odaklanmaktadır. Saldırganın veya failin ölümü aynı anda gerçekleşmeyebilir. Bunun yerine saldırıdan sağ kurtulanlar veya güvenlik güçleri saldırganı öldürebilir. Kısaca dar ve geniş yorumu savunanların kendilerine göre argümanları ve yaklaşımları mevcuttur. Her iki yaklaşımında farklı problemleri vardır. Bu noktada önemli olan husus intihar eylemi ile ilgili toplanan verinin, yapılan tanıma göre değişiklik gösterebileceğidir.

3. TARİHSEL SÜREÇTE İNTİHAR EYLEMLERİ

İntihar eylemi sadece günümüzde değil geçmiş dönemlerde de terör örgütleri tarafından oldukça sık bir şekilde kullanılmıştır. Orta Çağ döneminde Suriye ve İran'da aşırılık yanlısı teröristler suikastları birer terör biçimi olarak kullanmışlardır. Suikast yöntemini kullanan teröristlerin saldırılarını bir hançer veya bıçak ile gerçekleştirmiştir. Saldırığı gerçekleştiren failin eylem sonrası kalabalığın içinde yakalanmayı ve infazı

göze aldığı değerlendirilmektedir. Daha açıklayıcı bir biçimde saldırıyı gerçekleştiren teröristlerin, saldırıyı intihar görevi haline getirdikleri görülmektedir. Martin, bu dönemde intihar eylemini kullanan teröristler ile günümüzde kullanan teröristler arasında birtakım farkların olduğunu ileri sürmektedir. Savunulan bu görüşe göre antik ve modern öncesi zamanda intihar eylemi zayıfların, en büyük silahlarıydı. Bu dönemdeki Ortadoğu'da gerçekleştirilen intihar saldırılarına dikkat çeken Martin, Müslümanlardaki şehitlik kültürünün teşvik edici rolünün olduğunu da belirtmektedir (Martin, 2015, ss. 399-400). Bu dönemde suikast gerçekleştiren teröristler gerçekleştirdikleri saldırılardan dolayı değil, saldırı sonrasında ölmektedirler. Bu dönemdeki teröristlerde, günümüzdeki teröristler gibi intihar eylemini şarkılar, şiirler ve edebiyat yoluyla teşvik etme amacı gütmüşlerdir. Böylelikle daha geniş toplumlarda seslerini duyurabilmişler ve eylem için eleman temin etmeye çalışmışlardır. Günümüzdeki örneklerle bir diğer benzerlik ise bu dönemdeki teröristlerin intihar eyleminden önce hazırlanma ve ritüeller gerçekleştirdikleri bilinmektedir. Böylece eylemden geri adım atmak teröristler için zor bir durum haline gelmektedir (Dale, 1998).

1800'lerin sonları ve 1900'lerin başlarındaki ilk modern teröristler ise gerçekleştirdikleri eylemlerde ölme beklentisi içine girmedikleri görülmektedir (Rapoport, 2008). Her ne kadar eylemlerinde dinamit kullanmış olsalar da bu dönemdeki teröristlerin saldırılardan sağ çıkmayı düşündüğü değerlendirilmektedir. Geniş yorumdan ele alındığında ilk modern teröristlerin de intihar eylemini kullandığını belirtmek mümkündür. 20. yüzyıla gelindiğinde intihar saldırıları daha çok savaşların birer parçası haline gelmiştir. 2. Dünya Savaşı'nın bilinen örneklerinden olan Japon Kamikaze pilotları, intihar görevlerinde kullanılmıştır. Buna ek olarak Alman ve Sovyet ordusunda bulunan askerlerinde uçakları birer intihar aracı olarak kullandıkları savunulmaktadır (Hill, 2005). Ancak bu yöntemler savaşın bir parçası olduğu için intihar eylemi yerine intihar saldırı şeklinde ele almak daha doğru olacaktır.

Vietnam savaşı boyunca, Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin intihar hücreleri oluşturduğu ve işgale karşı intihar eylemi yöntemini benimsediği görülmektedir. Vietnamlılar gibi Kuzey İrlanda'daki Geçici İrlanda Cumhuriyet Ordusu elemanları da birer mahkûm olarak değil şehit olarak anılmak istendiği değerlendirilmektedir. Bu nedenle açlık grevine başlamışlar ve grev sonrasında 10 kişi hayatını kaybetmiştir (McGrattan,

2015). Bu örneklerin dışında 20. yüzyılda özellikle İsrail ile mücadelelerinde intihar eylemini benimseyen birçok terör örgütünün olduğunu da söylemek mümkündür. Nitekim seküler bir yapıya sahip olan El Fetih örgütünün üyesi Dalal Mughrabi gerçekleştirdiği saldırı sonucunda 38 kişi hayatını kaybetmiştir. Saldırı sonrası ise Dalal Mughrabi öldürülmüştür. İntihar eyleminin ucuz, etkili ve kaçış planının olmaması nedeniyle birçok terör örgütü tarafından bu dönemde İsrail'e karşı kullanıldığı savunulmaktadır (Martin, 2015, s. 402).

Güncel intihar eylem sürecinin 1979 yılında İran İslam Devrimi ile başladığını savunan Martin (2015), bu dönemdeki intihar eyleminin sadece zayıfın güçlüye karşı değil aynı zamanda iyinin kötülüğe karşı bir mücadelesi olarak ele alındığını belirtmektedir. Aynı durumun Sovyet Rusya'nın Afganistan'ı işgal ettiği süre zarfında da devam etmiştir. Bu durum terör örgütleri tarafından kapitalistlere veya komünistlere karşı değil kafirlere karşı bir savaş olarak ele alınmıştır. 1980'li yıllarda özellikle Orta Doğu'da birçok intihar saldırısı gerçekleşmiştir. 15 Aralık 1981 yılında Irak'ın Beyrut'taki büyükelçiliği bombalanmış, 11 Kasım 1982 yılında Tire'de İsrail ordusuna saldırı düzenlenmiş, 18 Nisan 1983 yılında Beyrut'taki Amerikan Büyükelçiliğine, Amerikan ve Fransız barış güçlerinin kışlarına intihar saldırıları düzenlenmiştir. Amerikan Büyükelçiliği 2 Eylül 1984 yılında tekrar saldırıya uğramıştır. İntihar eylemi bu dönemde Hizbullah örgütü ile eş anlamlı hale gelmiştir. Ancak bu durum dini motivasyona sahip olmamasına rağmen dini motivasyona sahip olan terör örgütlerinden daha fazla intihar yöntemini kullanan Tamil Kaplanları³ ile değişmeye başlamıştır. Tamil Kaplanları'nın intihar saldırıları gerçekleştirmesi için oluşturdukları Kara Kaplanlar grubu dahi vardır. Rapoport Tamil Kaplanları'nın 1983 ile 2000 yılları arasında diğer tüm İslami grupların toplamından daha fazla intihar saldırısı gerçekleştiren ve en etkili intihar taktikleri uygulayan örgüt olduğunu belirtmektedir (Rapoport, 2013, s. 296).

1980'li yıllarda intihar eyleminin hedefinde askeri ve hükümet görevlileri olsa da 1990'larda sivil hedeflerde yaygın bir hale gelmiştir. Hamas ve Filistin İslami Cihat Örgütü, İsrail ile Filistin Kurtuluş Örgütü arasındaki barış sürecini bozmak için intihar eylemini sivillere karşı

³ Tamil Kaplanları bir diğer adıyla Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları, Sri Lanka'da bulunan ve etnik-milliyetçi motivasyona sahip terör örgütüdür. Söz konusu örgütün Kara Kaplanlar adı altında yer alan grubu intihar eylemleri gerçekleştirmek için oluşturulmuştur.

kullanmışlardır. 1990'lı yılların ortalarında gelindiğinde intihar eylemi Cezayir, Mısır, Hindistan, Pakistan, Suudi Arabistan ve Türkiye'de faaliyet gösteren terör örgütleri tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Etnik milliyetçi ve sol ideolojiden beslenen PKK terör örgütü 1996 yılında Türkiye'deki polis ve askerleri, 1998 yılındaki saldırısında ise sivilleri hedef alan intihar saldırıları düzenlemiştir. Crenshaw, etnik motivasyona sahip terör örgütlerinin intihar eylemlerini kullanmasını halk desteğini almak istemelerine bağlarken bazı durumlarda terör örgütlerinin son çare (last resort) olarak bu yönteme yöneldiklerini belirtmektedir (Crenshaw, 2007, ss.147-149). 1990'lı yıllarda intihar eylemini kullanan Çeçen ve Keşmirli terör örgütleri, bu dönemde birçok saldırı gerçekleştirmiştir. Keşmirli gruplar arasında yer alan Leşker-i Tayyibe terör örgütü Hindistan'da ordu ve polisler için intihar saldırıları düzenlemiştir. Çeçen ayrılıkçılar ise 2000'li yıllarda Rus ordu ve polislerini hedef alan bir dizi intihar saldırıları düzenlemiştir. 2002 yılının Ekim ayında Moskova'daki bir tiyatrodaki sivillere yönelik gerçekleştirilen saldırılar, 2004 yılında Kuzey Osetya'nın Beslan kentinde okula düzenlenen saldırı ve 2004 yılında iki yolcu uçağına düzenlenen bombalı saldırılar bunlar arasında yer almaktadır (Martin, 2015, s. 404).

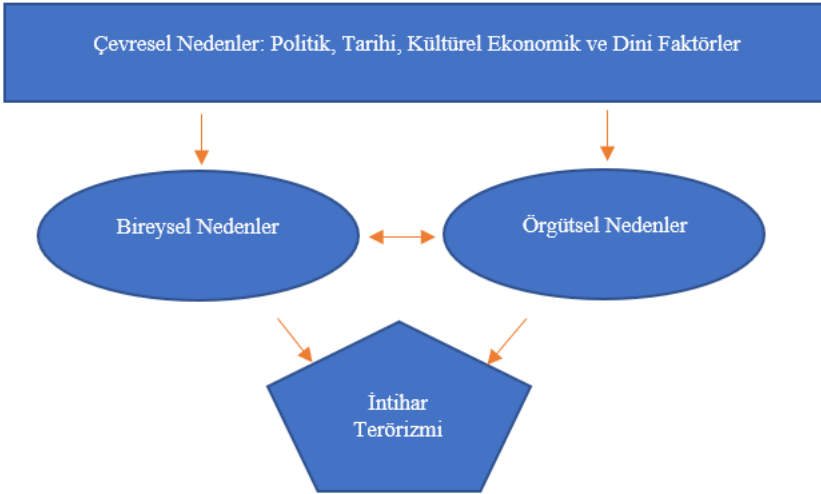
Ele alınan terör örgütleri ulusal özerklik, rejim değişikliği, siyasi güç veya bir devletin sınırları içerisinde İslam hukukunun dayatılması gibi yerel hedeflere ulaşmak için intihar eylemini kullanmışlardır. Bunların bir kısmı 21. yüzyılda halen faaliyetlerini sürdürmektedir. Martin, 21. yüzyıla hâkim olan intihar eylemi ile geçmiş dönemlerdeki intihar eylemlerinin birtakım özellikler etrafında farklılaştığını savunmaktadır. Martin'e göre dini motifli intihar eylemi hala devam ederken seküler motifli intihar eyleminde azalma yaşanmaktadır. Bununla birlikte günümüzde gerçekleştirilen intihar saldırılarının birçoğunun Sünni terör örgütleri tarafından yapıldığını belirtmek yanlış olmayacaktır. Gelişen teknoloji ve küreselleşme ile intihar eylemi daha ölümcül ve etkili bir hale gelmiştir. Hoffman, intihar eylemlerinin, diğer terör saldırılarına göre dört kat daha ölümcül olduğunu savunmaktadır (Hoffman, 2003, s. 2). Son olarak intihar eyleminin hedef kitlesi değişmiştir. Önceden hedef kitlesi asker ve devlet çalışanları iken şimdi siviller de hedef alınabilmektedir (Martin, 2015, ss. 405-406).

4. İNTİHAR EYLEMLERİNİN MOTİVASYON KAYNAKLARI

Özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında intihar eylemi alanında dikkatlerin çoğu, birey ve grupların neden bu tür saldırılar seçtiklerini

anlamaya yönelmiştir. İntihar eylemlerinin nedenlerine ilişkin çalışmalar farklı kategoriler etrafında açıklanmaya çalışılmaktadır. Ancak bu çalışmada intihar eylemlerinin nedenlerine ilişkin açıklama bireysel, örgütsel ve çevresel olmak üzere üç farklı analiz seviyesinde incelenecektir. Bireysel ve örgütsel seviyedeki nedenler bazı durumlarda benzerlik gösterebilirken, çevresel nedenler daha geniş faktörlere dayanabilmektedir. Bununla birlikte bireysel nedenleri, örgütsel nedenlerden ayıran en önemli unsurlardan biri psikolojik faktörlerdir.

Şekil 1. İntihar Eylemlerinin Nedenlerinin Analiz Seviyeleri ve Etkileşimleri
(Kaynak: Mogdaham, 2006b, s. 87)



İntihar eylemlerinin bireysel düzeyde kapsamlı bir analizi, intihar saldırılarının desteklenmesi, planlanması ve yürütülmesinde yer alan terörist, liderler ve tüm aktörler göz önüne alınarak yapılmalıdır. Terörizmde olduğu gibi intihar eylemlerinde de tek bir neden olmadığını söylemek mümkündür. Yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde bireysel nedenler arasında intikam, kişisel çıkar, ödül, günahtan arınma, ekonomik zorluk, kahraman olarak hatırlanma arzusu yer almaktadır (Mogdaham, 2006b; Bloom, 2006). Bloom, Filistinli teröristlerin daha çok intikam arzusuyla hareket ettiklerini vurgulamaktadır. Bununla beraber güvenlik güçlerinden işkence veya şiddet gören insanların intihar eylemine başvurdukları değerlendirilmektedir (Bloom, 2006, s. 36). Özellikle dini motivasyonlu terör örgütlerinin şehitlik kavramsallaştırması etrafında eleman temin etmek istemesi ve bireylerin kendilerinin kahraman olarak hatırlanması isteği

intihar eylemlerinin bir diğer nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Ganor, intihar eyleminin itici gücünün, şehitlik sonucu cenneti garantileme bağlamında ortaya çıktığını savunmaktadır (Ganor, 2001, ss. 144-145). Pape, intihar eylemine yönelen kişilerin işsiz, eğitimsiz ve sosyal olarak izole olduklarını belirtmekte ve daha çok psikolojik nedenlerin intihar eylemine sebep olduğunu vurgulamaktadır (Pape, 2003, s. 344).

Örgütsel seviyede bakıldığında ise terör örgütlerinin kar-zarar analizi yaptıkları daha doğru bir ifadeyle intihar eylemini stratejik amaçlarını gerçekleştirmede birer araç olarak gördüklerini söylemek mümkündür. İntihar eyleminin maliyetinin az oluşu ve arkada herhangi bir kaçış planına gerek duyulmaması, bu yöntemin örgütsel seviyede kullanılma nedenleri arasında yer almaktadır. Bloom, terör örgütlerinin halk desteğini arttırmak, propaganda yapmak ve mücadele ettikleri rakibe durdurulamayacaklarının mesajını vermek amacıyla intihar eylemine yöneldiklerini belirtmektedir. Bununla beraber terör örgütleri intihar eylemini kullanarak devletin uyguladığı şiddeti arttırmak ve halkın devlete olan desteğini azaltmakta isteyebilmektedir. Halkın terör örgütüne veya devlete vereceği destek daha doğru bir ifadeyle vereceği desteğin tarafı intihar eyleminin hedef seçimini de etkilemektedir. Bazı durumlarda da örgütler arası rekabet intihar eyleminin benimsenmesi ve şiddetin arttırılması ile sonuçlanmaktadır. (Bloom, 2006, ss. 40-41). Mogdaham, intihar eyleminin örgütsel seviyede nedenlerini şu şekilde açıklamaktadır:

1. Dikkat çekmek,
2. Korku yaratmak,
3. Uluslararası arenadaki desteği arttırmak,
4. Devleti sert müdahale veya tepkiye zorlamak,
5. Örgütteki morali arttırmak (Mogdaham, 2006b, s. 95).

Çevresel nedenler; politik, tarihi, kültürel, ekonomik ve dini faktörler gibi birçok neden etrafında şekillenebilmektedir. Ekonomik zorlukların intihar eylemini doğurmasa da etkileyen en önemli faktörlerden biri olduğu değerlendirilmektedir. Özellikle günümüzde yer alan fakir ve başarısız devletler, terör örgütlerine güvenli bölge sağlamakladır. Bununla beraber bu tür ülkelerde etnik veya dini çatışma ihtimali oldukça fazladır. Ekonomik zorluklar insanların manipüle edilmesini kolaylaştırmaktadır. İşgal altında olan veya böyle olduğunu düşünen toplumlarda intihar eylemlerine yönelme olasılığının arttığı değerlendirilmektedir. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki işgal altında olan veya böyle olduğunu düşünen her toplum intihar eylemine

yönelmemektedir. İsrail, Rusya ve Sri Lanka devletlerine karşı eylemler gerçekleştiren terör örgütlerinin işgal altında olduğunu düşünmesi intihar eylemine başvurmalarını etkilemektedir. Benzer şekilde terör örgütlerinin ürettikleri tarihi konsept veya mitler (etnik veya dini) çatışmanın şiddetini arttırabilmektedir. Terör örgütü tarafından karşı tarafın etnik veya dini kimlik üzerinden ötekileştirilmesi veya düşmanlaştırılması, terör örgütüne destek veren kesimin aşırı yöntemler benimsemesine neden olabilmektedir (Mogdaham, 2006b, ss. 96-98).

SONUÇ

İntihar eylemleri, terörizmin tarihi kadar eskiye dayanabilmektedir. Henüz üstünde ortak bir görüş olmamasına karşın intihar eyleminin tanımlayıcı ve tamamlayıcı unsurlarından bahsetmek mümkündür. Yapılan çalışmada birtakım sonuçlara varmak mümkündür. Birincisi intihar eyleminin failin ölümü bağlamında tanımsal farklılaşma olduğu görülmektedir. Bu da yapılan tanımların dar ve geniş şeklinde iki farklı gruba ayrılmasına neden olmaktadır. İki farklı görüşün bulunması ortak tanımın yapılmasını engellemekle beraber terör eylemleri ile ilgili elde edilen verilerin farklılaşmasına da sebebiyet vermektedir. Bu açıdan bakıldığında intihar eylemleri ile ilgili elde edilen veriler, veriyi elde eden kişinin tanımına göre şekillenmektedir. İkincisi tarihsel süreçteki örneklerden de görüleceği gibi intihar eylemleri terör örgütleri tarafından tercih edilmiştir ve edilmeye de devam etmektedir. Farklı tarihlerde ve coğrafyalarda yer alan farklı motivasyon kaynaklarına sahip terör örgütleri söz konusu yöntemi politik amaçlarını gerçekleştirmek için kullanmıştır.

Üçüncüsü intihar eylemleri analiz seviyesi kullanılarak anlaşılması gereken karmaşık ve birden fazla faktöre dayanan bir fenomen haline gelmiştir. İntihar eylemlerini açıklamak için genel yorumlardan kaçınılmalıdır. Söz konusu kavram sosyal, politik, kültürel, dini bağlamlara yerleştirilmeli ve detaylı bir inceleme yapılması gerekmektedir. İntihar eylemi hakkında yapılan değerlendirmelerden de görüleceği üzere, insanların ve terör örgütlerinin neden bu tür yöntemler kullandığı üzerinden net bir açıklama mevcut değildir. İntihar eylemlerinin neden bir grup için cazip hale geldiğini başka gruplar için tercih edilmediğini anlamamız gerekmektedir. Bu da bu alanda daha sistematik ve yoğun çalışmaların yapılmasını gerektirmektedir. Terör örgütleri tarafından kullanılan intihar yöntemleri ile diğer yöntemler karşılaştırılmalıdır. Böylelikle intihar eylemlerinin ne zaman, niçin ve nasıl cazip bir seçenek haline geldiğini anlamak mümkün

olabilir. Bu tür konulara ışık tutmak intihar eylemini tercih eden terör örgütlerinin farklılıklarını ve varyasyonlarını daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır.

İntihar eylemi anlamak, anlamlandırmak ve altında yatan nedenleri belirlemek yalnızca bu alanla ilgili anlayışımızı güçlendirmek için değil aynı zamanda politik çıktısı olduğu için de önem arz etmektedir. İntihar eyleminin terör örgütlerinin stratejik anlayışındaki yerini anlamak, hükümetlerin ve devletlerin dinamik ve tarihi süreç içerisinde sürekli değişim gösteren bir tehdide karşı daha etkili, esnek ve orantılı bir şekilde cevap vermelerini sağlayabilir. Daha da önemlisi intihar eyleminin gelecekteki tekrarlarına hazırlıklı olmak ve daha iyi bir şekilde karşılık verebilmek için söz konusu kavram üzerinde çalışmalar arttırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Başeren, S.H. (2006a). *Kavramsal özellikleri ile terörizm* (Tarihi ve Hukuki Boyutları ile). Küresel Terörizm ve Uluslararası İş Birliği Sempozyumu Birinci Uluslararası Sempozyum Bildirileri içinde, (ss. 7-18). Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Başeren, S. H. (2006b). *Uluslararası Şiddet ve Terörizm Ders Notları*. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Bloom, M. (2005). *Dying to kill: The allure of suicide terror*. Columbia University Press.
- Bloom, M. (2006). *Motivatons for suicide terrorism*. Amı Pedahzur (Ed.) Root causes of suicide terrorism içinde (ss. 25-54). Routledge.
- Crenshaw, M. (2007). Explaining suicide terrorism: A review essay. *Security Studies*, 16(1): 133-162.
- Cronin, A. K. (2015). *Isis is not a terrorist group*. Erişim tarihi: 21 Ekim 2022. <https://www.foreignaffairs.com/articles/middle-east/2015-02-18/isis-not-terrorist-group>.
- Dale, S.F. (1998). Religious suicide in Islamic Asia: Anticolonial terrorism in India, Indonesia, and the Philippines. *The Journal of Conflict Resolution* 32(1): 37-59.
- Demir, C. K. (2017). *Etnik ayrılıkçı terörizm ETA, PIRA, PKK*. Nobel Yayınevi.
- Finn, R. (29 Temmuz 2005). *From veteran of another war on terror a crash course*. Erişim tarihi: 27 Kasım 2022.

<https://www.nytimes.com/2005/07/29/nyregion/from-veteran-of-another-war-on-terror-a-crash-course.html>

- Ganor, B. (2001). Suicide Attack in Israel. B.Ganor (Ed.), Countering Suicide Terrorism: An International Conference bildiriler kitabı içinde (ss. 134-145).
- Hafez, M. (2006). Manufacturing Human Bombs: The Making of Palestinian Suicide Bombers. United States Institute of Peace.
- Hill, P. (2005). Kamikaze 1943-45. Diego Gambetta (Ed.). Making Sense of Suicide Missions içinde (ss. 1-43). Oxford University Press.
- Hoffman, B. (2006). Inside Terrorism. Columbia University Press.
- Hoffman, B. (2003). The Logic of Suicide Terrorism. RAND Corporation.
- Jenkins, B. (2008). International Terrorism: The Other World War. Charles W. Kegley (Ed.). The New Global Terrorism Characteristics, Causes, Controls içinde. (ss. 15-27). Printice Hall.
- Martin, S. (2015). Suicide Terrorism, Randall D. Law (Ed.). The Routledge History of Terrorism içinde (ss. 397-411). Routledge.
- McGrattan, C. (2015). The Northern Irish Troubles, Randall D. Law (Ed.). The Routledge History of Terrorism içinde (ss. 397-411). Routledge.
- Merari, A. (1998). The Readiness to Kill and Die: Suicidal Terrorism in the Middle East. Walter Reich (Ed.). Origins of Terrorism: Psychologies, Ideologies, Theologies, States of Mind içinde (ss. 194-196). Woodrow Wilson Center.
- Mogdaham, A. (2006a). Defining Suicide Terrorism. Amı Pedahzur (Ed.) Root Causes of Suicide Terrorism içinde (ss. 13-25). Routledge.
- Mogdaham, A. (2006b). The Roots of Suicide Terrorism A Multi Casual Approach. Amı Pedahzur (Ed.) Root Causes of Suicide Terrorism içinde (ss. 81-108). Routledge.
- Murhpy, K. (4 Şubat 2004) A Cult of Reluctant Killers. Erişim tarihi: 27.11.2022. <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2004-feb-04-fg-blackwidows4-story.html>
- Öktem, E. (2011). Terörizm, İnsancıl Hukuk ve İnsan Hakları. Derin Yayınları.
- Rapoport, D. (2008). The Four Waves of Rebel Terror and September 11. Charles W. Kegley (Ed.). The New Global Terrorism Characteristics, Causes, Controls içinde (ss. 36-53). Printice Hall.

- Rapoport, D. (2013). *The four waves of modern terror: International dimensions and consequences*. Jussi M. H., Bernhard B. (Ed.). An International history of terrorism western and non western experiences içinde (ss. 282-311). Routledge.
- Pape, R.A. (2005). *Dying to win the strategic logic of suicide terrorism*. Random House.
- Pape, R.A. (2003). The strategic logic of suicide terrorism. *The American Political Science Review*, 97(3): 343-361.
- Pedahzur, A. (2005). *Suicide terrorism*. Polity Press.
- Schmid, A.P (2011). *The Routledge Handbook of Terrorism Research*.Routledge.
- Schweitzer, Y. (2001). *Suicide terrorism: Development and main characteristics*. B.Ganor (Ed.), *Countering Suicide Terrorism: An International Conference bildiriler kitabı* içinde (ss. 75-85).
- Singh, R. (2019). *İntihar terörizmi*. Erica C., Richard E., Andreas, G., Stathis N. K., (Ed.), *Terörizmin El Kitabı* içinde (ss. 535-555). Ensar Macit, İmran Samancı (çev). Siyasal Kitabevi.
- Wilkinson, P. (2011). *Terrorism Versus Democracy The Liberal State Response*. Routledge.